

Hoofdstuk 1

KINDERLEED

Mijn twee zusjes en ik woonden in Amsterdam in de Vrolikstraat 158. Ik weet niet meer welke etage, maar dat is niet van belang. Ik ben geboren op 4 december 1931. Mijn middelste zus was een jaar ouder dan ik en heet Jopie en dan kwam mijn zuster Jet. De oudste was vier jaar ouder dan ik. Het was crisistijd, maar daar heb je als kind geen weet van. Wat ik wel weet is, dat er haast geen eten was.

‘Vader’ had ons mama in de steek gelaten. In de crisjaren nog wel waarin iedereen het heel slecht had. Hij was met een meisje van 17 gaan hokken en heeft haar ook nog eens zwanger gemaakt. Twee jaar later had hij er weer een kindje bij.

Maar ik keer weer even terug naar onszelf in de Vrolikstraat. Ik moet 5 jaar geweest zijn toen op een ochtend wij van de zolder naar beneden gingen - wij sliepen daar. Mijn moeder voorop en ik met mijn zusters er direct achter. Ik liep tussen mijn zusjes, omdat ik nog zo klein was en van de trap kon vallen. Die was heel stijl.

Nu gaat het gebeuren hoor. Plotseling valt ons moeder zomaar naar beneden en bonkte op de trap treden met haar hoofd. Wij gillend er achteraan, almaar roepend: ‘Mama! mama! wat is er aan de hand?! zeg eens wat!!’

Maar ze zei helemaal niets terug. Plotseling kwam ze overeind en keek ons heel eng aan, net een krankzinnige met heel enge ogen. Wij vol angst gauw naar boven ge-

rend en onder het bed gedoken. Want we voelden dat er gevaar dreigde. We hadden ons moeder nog nooit zo gek zien doen. We hoorden haar naar boven komen, maar even daarna viel ze weer naar beneden.

Wij beten ons op de tong om maar geen lawaai te maken, of te gaan schreeuwen. Ik zie het nog gebeuren nu ik er over schrijf.

Ze zeggen dat bestaat niet dat een kind van 5 dat nog weet. Nou ik wel hoor, bepaalde dingen klopten wel, (later, toen ik het vroeg aan mijn oudste zuster Jet.)

Er kwamen allerlei mensen naar boven die we niet kenden en die naar ons aan het graaien waren. Maar we kropen van angst nog verder weg onder het bed en maar gillen en schreeuwen. Wij dachten dat ze ons kwaad wilden doen, wisten wij veel.

Plotseling trokken ze het bed weg, dat kantelden ze omhoog en toen hadden ze ons te grazen. We moesten mee naar beneden en keken of we moeder zagen. Wij konden haar niet ontdekken, zou ze nog op ons loeren ergens? We waren wel op onze hoede.

Eerst moesten we bij de buurvrouw van 1-hoog naar binnen. Die gaf ons wat te drinken.

Als je ons zo zag zitten, net bibberende eekhoorntjes. Die buurvrouw zei tegen ons dat onze moeder dood was gegaan - ze was net 32 jaar oud geworden - en dat we mee moesten met de ambulance.

Toen we dat hoorden begonnen we weer te krijsen en te janken. Ze was overleden aan een hersenbloeding, daar kwamen we later achter.

Ik weet nog dat ik mijn moeder in die ambulance op een brancard zagen liggen. Het leek net of ze sliep.

Wij keken steeds naar haar met grote angstogen, maar we durfden er niet naartoe om haar aan te raken.

Er was ook een vrouw meegekomen die ons troostte.

Wat er verder was gebeurd weet ik niet meer. Ik kan me nog heel goed herinneren dat we voor een groot gebouw stopten en dat ik met mijn zusjes daar naar binnen moest gaan. Er kwamen een paar zusters naar ons toe en één pakte mij vast aan mijn arm en we werden naar binnen geduwd. Mijn zusjes voorop.

Toen de deuren dicht gingen met een klap, schrok ik heel erg van dat geluid dat weerkaatst werd door de lange gang. Het was een geheel betegelde gang en de stemmen klonken hard en echoënd (ik heb er nog last van als ik in een ruimte loop die zo echoot).

Ik dacht dat ik met mijn zusjes mee mocht, maar ik werd in een heel andere richting geduwd. Ik mocht niet bij de meisjes, bleek later. Dat begreep ik niet natuurlijk.

Ik begon zo luid te schreeuwen naar mijn zusjes toe alsof ik daar hulp van zou kunnen krijgen. Ik zag ze nog net ergens een deur in gaan. Wat een ellende.

Nu was ik ook nog mijn zusjes kwijt. Eerst mijn mama en nu ook nog mijn zusjes. Dat allemaal in één dag.

Een zuster duwde mij een zaal op met allemaal bedden. De kinderen daar staarden mij ook zo aan, heel eng allemaal.

Ik kreeg een bed en een kastje, maar dat interesseerde mij niet. Ik wilde steeds weglopen in de richting waar ik mijn zusjes voor het laatst had gezien.

Alles daar klonk heel hol. We kregen eten in een grote zaal, althans voor mij leek het heel groot. Ik ben later er nog geweest, toen kwam ik er pas achter waar dat ge-

weest moest zijn. Het heet 'De Hospice Wallon', op de hoek van de Prinsengracht-Vijzelgracht.

Nu zetelt er de Franse Ambassade.

Het was vroeger gebruikt als zeemanshuis.

Ik kon niet weglopen want die zuster lette heel goed op mij. Ik viel op mijn bed in slaap. Dat moest wel want ik lag onder de deken in een pyjama. Maar ik heb niet gemerkt dat ik werd uitgekleeed.

Midden in de nacht werd ik plotseling wakker, want ik had in mijn bed geplast. Alles was zeiknat. Ik heb niks gezegd en ben op een droog plekje gaan liggen en weer in slaap gevallen.

De volgende ochtend moesten we naast ons bed staan en kwam er een zuster langs lopen. Meteen pakte ze mij bij mijn oor en schreeuwde: **'Beddezeikerd!! Beddezeikerd!! Kijk jogens hier hebben we er weer één!!**

Ik schrok me wild van haar. Daar kwam nog een zuster aan, ze pakten mij beet en sleurden mij naar een grote badkamer. Er werd een fontein met ijskoud water gevuld - ik wist niet waarom natuurlijk - totdat ze mij optilden en mijn hoofd onder water hielden. Telkens als ik weer wat mocht ademhalen schreeuwden ze in mijn oor dat ik een beddenzeikerd was en dat dit mijn straf was.

En weer ging mijn hoofd onder water. Wat hadden ze er een lol in.

Ik schreeuwde als een mager speenvarken en dan stopten ze gauw mijn hoofd weer onder water.

Mijn oudste zusje Jet was op dat geschreeuw van mij afgekomen en schopte tegen de schenen van die vrouw - dat vertelde ze mij later.

Ik heb geloof ik heel wat keren zo'n afstraffing gehad. Ik moest ook meerdere keren in een kolenhok de nacht

doorbrengen. Heel donker was het daar. Dat was heel eng hoor, zonder een lichtje aan. Ik zag ook allemaal enge figuren en schreeuwde het keihard uit. Maar dat hielp niets. 's Morgens was ik pikzwart van de kolen. Maar dat plassen in mijn bed bleef en heeft heel lang geduurd. Alleen van angst deed je het al.

Lekkere Zusters waren dat. De ZUSTERS DER LIEFDE, heten ze.

Ik weet wel dat ik niet meer durfde te slapen en probeerde mij wakker te houden. Dat lukt natuurlijk niet. Soms schrok ik wakker en sprong gauw mijn bed uit. Maar gelukkig had ik niets gedaan, mijn bed was nog droog. Maar ik was ook weleens te laat, dan droomde ik dat ik op een potje zat en moest dan heel nodig. Dat was weer het moment dat ik het weer in mijn bed had gedaan, met alle gevolgen van dien. Want elke keer herhaalde dan dat ritueel. Dat is het meest wat mij bij is gebleven.

Wat wilden ze nu eigenlijk! Ik was pas vijf jaar. En dan al die ellende.

Een jaar later, volgens mijn zusjes, zijn we uit het tehuis gehaald door onze [vader]. Ik wist niet eens dat dat mijn [vader] was. Want ik had hem nog nooit gezien.

(Ik was in 1931 geboren en mijn halfbroertje in oktober 1932, kan je nagaan wanneer hij ons voor het laatst had gezien en wij hem).

Hij werd gedwongen om ons uit het tehuis te halen omdat ze er achter waren gekomen van de Armenraad waar hij woonde. Anders kreeg hij de rekening te betalen van ons verblijf aldaar. Hij leefde met een andere vrouw en had al een zoontje verwekt, die was al een jaar

of vier. Er was alweer een ander kindje op komst. Maar hij had mijn moeder in de steek gelaten voor een meisje van 17 jaar en die zwanger gemaakt.

Wij hadden niets te eten met mijn mama in de crisis-jaren. Zijn naam was Fransz Johan Dam. Hij wist niet eens dat zijn vrouw, onze moeder, was doodgegaan. Kun je nagaan wat een pluk het was. Zij was aangewezen om haar hand op te houden bij de Armenraad.

schoolfoto: martin; zuster jopie; broer karel.

Ik loop een beetje vooruit met mijn verhaal. Ik ben daar allemaal later achter gekomen. Nou wij waren blij dat we uit het tehuis gingen, want zo erg als het

daar was, dacht ik, kon het toch niet worden?

Maar ik kwam er al snel achter dat hij ons beter daar had kunnen laten. Want wat we toen gingen beleven met mijn zusjes was nog veel erger.

Eerst moest er 'aapjes gekeken' worden door de familie van onze 'tweede moeder' zal ik maar zeggen.

Ik weet dat niet meer zo precies, een hoop dingen is ons later bekend geworden. Zoals ook dat aapjes kijken, noem ik het maar.

Als er gebeld werd, waar we nu woonden, schrokken we ons dood en vluchtten gauw onder de tafel. Er hing een groot kleed overheen met allemaal witte kwastjes eraan. Als we daar onder wegvluchtten konden ze ons niet zien. We waren heel schichtig en schrikachtig.